

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ ВІДПОВІДНО ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

В процесі господарської діяльності підприємства досить часто використовують досвід розвинутих країн. Досвід інших країн був використаний й під час запровадження внутрішнього аудиту. Враховуючи те, що внутрішній аудит є новим напрямом проведення перевірки діяльності підприємства, він має недоліки, які необхідно вирішити, щоб контроль був ефективним та впливав на подальший розвиток підприємства. Разом з тим, створення служби внутрішнього аудиту дасть можливість відмовитись від проведення зовнішнього аудиту.

На даний час в процесі господарської діяльності підприємства важливе місце займає перевірка правильності ведення бухгалтерського обліку на підприємстві та надання пропозицій щодо подальшого його вдосконалення з метою забезпечення подання контролюючим органам та заціпленим особам якісної, повної та достовірної звітності.

В останні роки в економіці країни відбулися зміни, що привели до переходу бухгалтерського обліку на рівень міжнародних стандартів обліку та звітності. З'явилися науково-економічні праці, в яких важливе питання приділяється формуванню та відображенню в бухгалтерському обліку доходів і витрат. Від повноти та прозорості відображення в бухгалтерському обліку та звітності інформації про доходи, витрати і фінансовий результат діяльності залежить якість наведених у бухгалтерській фінансовій звітності відомостей.

Міжнародні стандарти фінансової звітності (International Financial Reporting Standards) – це зведення документів стандартів, що регулюють принципи та правила складання фінансової звітності, необхідної зовнішнім користувачам для прийняття ними економічних рішень щодо організації [3].

Тому питання переходу українських компаній на Міжнародні стандарти фінансової звітності набуло надзвичайну актуальність. На сьогоднішній день Міністерством фінансів вносяться відповідні зміни до національних стандартів, наближуючи їх до міжнародних. Це зумовлено визнанням МСФЗ як одного з головних інструментів, що гарантує надання прозорості й уніфікованої інформації про фінансовий стан компанії для широкого кола учасників ринку, у тому числі й закордонних.

Використання МСФЗ для подання звітності є необхідною процедурою під час виходу на міжнародні ринки, дозволяючи таким чином розширити коло потенційних інвесторів. Впровадження МСФЗ дає можливість вдосконалювати внутрішню систему управління підприємством шляхом використання єдиних методик обліку з метою управління господарською діяльністю, а також підвищити конкурентоспроможність компанії внаслідок забезпечення надійною та прозорою інформацією зацікавлених користувачів [2].

В результаті аналізу наукових праць, присвячених питанням внутрішнього аудиту на підприємстві можемо дати таке визначення внутрішнього аудиту.

Внутрішній аудит – це діяльність, яку проводить окремий підрозділ, служба чи посадова особа на окремому підприємстві. Основним напрямком діяльності служби внутрішнього аудиту є аналіз інформаційної системи бухгалтерського обліку і супутні види контролю, вивчення фінансової та операційної інформації, дослідження результативності господарської діяльності підприємства у цілому. Функціями внутрішнього аудиту є перевірка, оцінка, моніторинг, вивчення ефективності функціонування системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю.

Завданням внутрішнього аудитора є надання допомоги працівникам підприємства під час виконання ними своїх обов'язків. До служби внутрішнього аудиту входять досвідчені бухгалтери, які під керівництвом директора та за погодженням з головним бухгалтером проводять перевірку достовірності, повноти відображення інформації в обліку та звітності, та звісно відповідності чинному законодавству [4]. Служба внутрішнього аудиту здійснює функцію поточного контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємства.

Під час організації внутрішнього аудиту на підприємстві необхідно звернути увагу на те, щоб результат діяльності служби внутрішнього аудиту об'єктивно відображав діяльність підрозділу, який перевірявся, та був зрозумілий усім користувачам даної інформації. Отже, під час організації проведення внутрішнього аудиту, аудитор повинен дотримуватися таких основних принципів: системність або позачерговість аудиту – по графіку або в міру необхідності; одноманітність і об'єктивність – підходи та методики аудиту, рівень вимог до його результатів мають бути в принципі схожими для всіх підрозділів підприємства, що перевіряються; гласність – поточні та кінцеві результати перевірок не мають бути таємницею для сторони, що перевіряється; незалежність – члени команди аудиторів або підрозділу, в якому вони працюють, не повинні залежати від рішень представників сторони, що перевіряється, або знаходитися в конкурентних взаєминах; документованість – всі кроки, результати перевірок і відповідні висновки мають бути чітко задокументовані згідно з вимогами законодавства та в установленому на підприємстві порядку; превентивність – по кожній з невідповідностей, виявлених членами аудиторської команди, має бути висловлена пропозиція щодо їх ефективного усунення та профілактики надалі [1].

Як зазначалося вище, у сучасних умовах господарювання організація внутрішнього аудиту на підприємстві має ряд невирішених проблем, це: по-перше, відсутність нормативно-правового регулювання в частині створення окремої служби внутрішнього аудиту на підприємстві; по-друге, відсутність автоматизованого забезпечення проведення перевірок внутрішніми аудиторами; по-третє, відсутність методики оцінки ефективності проведення внутрішнього аудиту на підприємстві.

Згідно з Міжнародними стандартами професійної практики внутрішнього аудиту Інституту внутрішніх аудиторів внутрішній аудит – це незалежна, об'єктивна функція, яка надає аудиторські і консультаційні послуги, що призначаються для додавання вартості і поліпшення діяльності організації. Вона допомагає організації досягати своїх цілей, використовуючи систематизований і упорядкований підхід до оцінки і підвищення ефективності процесів управління ризиками, внутрішнього контролю та корпоративного управління.

Внутрішній аудит діє самостійно в рамках організації і проводиться професіоналами з глибоким розумінням важливості рішучого управління, глибоким розумінням бізнес-систем і процесів і маючим базовий мотив допомагати своїм організаціям більш ефективно управляти ризиками. Внутрішній аудит додає вартості організації, коли він орієнтований на попередження негативних подій, забезпечуючи при цьому об'єктивне підтвердження достовірності інформації і надаючи уявлення про результативність та ефективність процесів управління ризиками, внутрішнього контролю та корпоративного управління:

- підтвердження достовірності інформації – з питань корпоративного управління організацією, управління ризиками і контролю, для допомоги організації у досягненні її стратегічних, операційних і фінансових цілей, а також завдань в контексті дотримання нормативно-регулятивних вимог;

- надання уявлення і розуміння – шляхом функціонування в якості каталізатора для підвищення ефективності та продуктивності організації через рекомендації, що засновані на

об'єктивному аналізі, оцінці даних і бізнес-процесів.

Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту (далі – Стандарти) включають дві основні категорії: Стандарти якісних характеристик (Attribute Standards) та Стандарти діяльності (Performance Standards). Стандарти якісних характеристик описують характеристики осіб та організацій, що надають послуги внутрішнього аудиту. Стандарти діяльності описують суть діяльності внутрішнього аудиту та надають критерії якості, відносно яких може оцінюватися виконання цих послуг. Стандарти якісних характеристик та Стандарти діяльності застосовуються до всіх послуг внутрішнього аудиту.

Стандарти практичного застосування доповнюють Стандарти якісних характеристик та Стандарти діяльності та визначають вимоги, що застосовуються до аудиторських (А) або (К) консультаційних послуг.

Стандарти застосовуються до кожного внутрішнього аудитора та функції внутрішнього аудиту. Всі внутрішні аудитори несуть відповідальність за відповідність Стандартам, пов'язаним з індивідуальною об'єктивністю, професійною компетентністю, належною ретельністю, та Стандартам, що стосуються виконання їх посадових обов'язків. Керівник внутрішнього аудиту додатково несе відповідальність за загальну відповідність функції внутрішнього аудиту Стандартам.

Відповідно до Стандартів якісних характеристик передбачено, що цілі, повноваження та обов'язки функції внутрішнього аудиту повинні бути офіційно визначені в статуті внутрішнього аудиту та відповідати місії внутрішнього аудиту та обов'язковим елементам Основних положень міжнародної професійної практики. Функція внутрішнього аудиту повинна бути незалежною, а внутрішні аудитори повинні бути об'єктивними при виконанні своїх обов'язків [5].

Також, даними Стандартами визначено, що завдання повинні виконуватися із застосуванням професійної компетентності та з належною ретельністю. При цьому, внутрішні аудитори повинні володіти знаннями, навичками та іншими компетенціями, необхідними для виконання покладених на них обов'язків. Функція внутрішнього аудиту в цілому повинна володіти або набути знання, навички або інші вміння, необхідні для виконання своїх обов'язків.

Внутрішні аудитори повинні мати достатні знання для того, щоб оцінити ризик шахрайства та спосіб управління таким ризиком в організації, але не передбачається, що внутрішній аудитор повинен володіти такою ж компетенцією, що й особа, основним обов'язком якої є виявлення та розслідування фактів шахрайства.

Відповідно до викладених Стандартів діяльності передбачено, що керівник внутрішнього аудиту повинен:

- ефективно управляти функцією внутрішнього аудиту для того, щоб вона додавала вартості організації;
- розробити ризик-орієнтований план для визначення пріоритетів функції внутрішнього аудиту, які відповідають цілям організації;
- надавати на розгляд та затвердження вищому виконавчому керівництву та раді плани функції внутрішнього аудиту та потреби у ресурсах, включаючи інформацію про суттєві проміжні зміни;
- повідомляти про вплив обмежень у ресурсах;
- забезпечити обмін інформацією, координувати діяльність та розглядати можливість покладання на роботу інших внутрішніх та зовнішніх сторін, що надають аудиторські та консультаційні послуги тощо.

Функція внутрішнього аудиту повинна оцінювати ефективність процесів управління ризиками загалом в тому числі й шахрайства, та сприяти їх удосконаленню. При цьому, вона має сприяти організації в забезпеченні ефективних контролів за допомогою оцінки їх ефективності та продуктивності, а також шляхом підтримання їх постійного вдосконалення.

Для досягнення поставлених цілей, забезпечення якості роботи й підвищення кваліфікації аудиторського персоналу потрібен належний контроль за виконанням завдання.

Внутрішні аудитори повинні звітувати результати завдання. Звіти повинні включати цілі, обсяг та результати завдання. Звіти повинні бути точними, об'єктивними, чіткими, стислими, конструктивними, вичерпними та своєчасними. Якщо в заключному звіті є значні помилки та упущення, керівник внутрішнього аудиту повинен надати відкориговану інформацію всім сторонам, які отримали початковий варіант звіту. Також, керівник внутрішнього аудиту повинен розробити та підтримувати систему моніторингу реагування на результати, надані керівництву [5].

Враховуючи вищевказане, можна сказати, що Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту є обов'язковими вимогами, що містять:

- заяви щодо основних вимог до професійної практики внутрішнього аудиту, а також для оцінки її ефективності. Вимоги мають міжнародну застосовність як на персональному рівні, так і на рівні організації;
- інтерпретацій, які роз'яснюють терміни і поняття в контексті положень;
- глосарій термінів.

Враховуючи зазначене, пропонуємо:

- передбачити нормативно-правове регулювання щодо створення служб внутрішнього аудиту на підприємствах;
- розробити внутрішньофірмові стандарти щодо внутрішнього аудиту, а вже потім критерії та основні показники, які б оцінювали ефективність діяльності служби внутрішнього аудиту;
- закріпити на законодавчому рівні юридичну силу аудиторського висновку;

- розробити для Аудиторської палати України порядок виявлення фактів порушення незалежності аудиторів;
- при організації служби внутрішнього аудиту на підприємстві передбачити обов'язковість дотримання вимог Міжнародних стандартів професійної практики внутрішнього аудиту тощо.

Вирішення перелічених вище проблем та запровадження шляхів розвитку дозволить ефективно організувати службу внутрішнього аудиту на підприємстві, яка надасть можливість уникати помилок та розробить рекомендації щодо розвитку підприємства загалом, а також дасть можливість заощадити значні кошти за рахунок відсутності потреби у здійсненні зовнішнього аудиту.

Список використаної літератури:

1. Буравцова К.І. Особливості організації внутрішнього аудиту на підприємстві / К.І. Буравцова // Управління розвитком. – 2013. – №11. – С. 139-141.
2. Жолнер І.В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами: [навч. посібник] / І.В. Жолнер. – К.: НУХТ, 2012. – 335 с.
3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>
4. Каменська Т.О. Внутрішній аудит. Сучасний погляд: [монографія] / Т. О. Каменська. – К.: ДП «Інформ.-аналіт. агенство», 2010. – 499 с.
5. Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту (редакція 2017 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iaa.org.ua/>